

HFD 2018 ref. 24

Personlig assistans som utförts utan att ersättning från stat eller kommun har utgått har inte ansetts utgöra sådant annat samhällsstöd som påverkar rätten till vårdbidrag.

22 kap. 3 och 5 §§ socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 23 april 2018 följande dom (mål nr 4804-17).

Bakgrund

Vårdbidrag är en socialförsäkringsförmån som ska kompensera en förälder för den särskilda tillsyn och vård som ett barn kan behöva på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder. Vårdbidrag lämnas alltefter tillsyns- och vårdbehovets omfattning som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån och betalas ut månadsvis. Om förhållanden som påverkar behovet av vårdbidraget ändras ska rätten till förmånen omprövas.

Det finns även andra ersättningar och stödformer från samhället som kan utgå för att tillgodose ett barns vårdbehov. När Försäkringskassan bedömer en förälders rätt till vårdbidrag ska kassan bortse från vårdbehov hos barnet som tillgodoses genom annat samhällsstöd. Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken är exempel på sådant samhällsstöd.

R.D. beviljades halvt vårdbidrag för sitt barn från och med september 2015. Några dagar efter beslutet ansökte barnet hos Försäkringskassan om assistansersättning. Assistansen skulle utföras av föräldrarna som skulle vara anställda på heltid hos ett assistansbolag från och med den 1 oktober 2015.

Med hänvisning till att R.D. var anställd som personlig assistent åt sitt barn och att barnets vård- och tillsynsbehov därmed var tillgodosett genom personlig assistans beslutade Försäkringskassan att dra in det beviljade vårdbidraget från och med november 2015.

Efter utredning avslog Försäkringskassan ansökan om assistansersättning. Sedan R.D. slutat sin anställning som personlig assistent beviljades hon från och med januari 2016 vårdbidrag i samma omfattning som tidigare.

R.D. överklagade beslutet att dra in vårdbidraget till förvaltningsrätten och yrkade att vårdbidrag skulle lämnas även

för perioden november–december 2015. Eftersom assistansen hade utförts utan inblandning från samhället kunde den enligt henne inte anses som ett sådant samhällsstöd som ska påverka rätten till vårdbidrag.

Enligt förvaltningsrätten förutsatte begreppet samhällsstöd något engagemang från samhällets sida, närmast en finansiering från stat eller kommun. Någon faktisk finansiering från samhällets sida hade emellertid inte skett och det förhållandet att R.D. hade arbetat som personlig assistent utgjorde inte i sig samhällsstöd. Förvaltningsrätten biföll hennes överklagande, förklarade att hon hade rätt till halvt vårdbidrag för november–december 2015 och lämnade målet åter till Försäkringskassan för de åtgärder som domen föranledde.

Kammarrätten avslog Försäkringskassans överklagande med i huvudsak samma motivering som förvaltningsrätten.

Yrkanden m.m.

Försäkringskassan yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva kammarrättens och förvaltningsrättens domar samt fastställa Försäkringskassans beslut. Kassan anför bl.a. följande. När ansökan gjorts om assistansersättning förekommer det att insatsen börjar verkställas innan beslut har fattats. Så har skett i detta fall. Vårdbehovet har under den period som är i fråga därmed tillgodosetts genom utförd personlig assistans, oavsett att kassan vid sin prövning bedömt att det saknades rätt till assistansersättning. Det avgörande för om tillsyns- och vårdbehovet har tillgodosetts är att insatsen har utförts, inte om eller på vilket sätt ersättning har utgått.

R.D. bestrider bifall till överklagandet.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet är om personlig assistans som utförts utan att ersättning från stat eller kommun har utgått ska anses utgöra sådant annat samhällsstöd som påverkar rätten till vårdbidrag.

Rättslig reglering m.m.

Av 22 kap. 3 § socialförsäkringsbalken framgår att en försäkrad förälder har rätt till vårdbidrag för ett försäkrat barn, om barnet på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder behöver särskild tillsyn och vård under minst sex månader.

Enligt 22 kap. 5 § socialförsäkringsbalken ska det vid bedömningen av rätten till vårdbidrag bortses från vårdbehov som

tillgodoses genom annat samhällsstöd. Av förarbetsuttalanden framgår att bestämmelsen infördes för att kodifiera fast praxis. Principen att storleken på ett vårdbidrag ska beräknas med beaktande av annat utgående samhällsstöd som är avsett att täcka samma eller delvis samma behov som vårdbidraget ansågs vara av sådan betydelse att den borde framgå redan av lagtexten (prop. 2008/09:200 s. 435 f.).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Av utredningen framgår att R.D. under den i målet aktuella perioden har varit heltidsanställd hos ett assistansbolag för att arbeta som personlig assistent åt sitt barn. Förutsättningen för anställningen har uppenbarligen varit att den skulle finansieras genom statlig assistansersättning. Ansökan om assistansersättning avslogs emellertid och någon finansiering från samhällets sida har inte skett på annat sätt.

Bestämmelsen i 22 kap. 5 § socialförsäkringsbalken ska förhindra att samma vårdbehov kompenseras två gånger. I detta ligger enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening att en tillämpning av paragrafen förutsätter att stödåtgärder som varit avsedda att täcka samma eller delvis samma behov som vårdbidraget i någon form måste ha utgått från samhällets sida. Enbart det förhållandet att personlig assistans rent faktiskt utförts, utan att något beslut om insatsen fattats, kan inte anses innebära att samhällsstöd har utgått i nu aktuell mening.

Det förhållandet att R.D. arbetade som personlig assistent åt sitt barn i avvaktan på att Försäkringskassan skulle pröva barnets ansökan om assistansersättning innebär alltså inte att vårdbehovet under november–december 2015 var tillgodosett genom annat samhällsstöd. Försäkringskassans överklagande ska således avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Nord, Askersjö, Baran* och *von Essen*. Föredragande var justitiesekreteraren *Ia Hamlin*.

Förvaltningsrätten i Karlstad (2017-03-23, ordförande Berglund):

Försäkringskassan har dragit in vårdbidraget med hänvisning till 22 kap 5 § socialförsäkringsbalken. Bestämmelsen innebär att man ska bortse från vårdbehov som tillgodoses genom ”annat samhällsstöd”, när

man bedömer sådant vårdbehov hos barnet som kan utgöra grund för vårdbidrag.

Frågan i målet är om R.D. har rätt till halvt vårdbidrag november – december 2015.

Av utredningen framgår att R.D. har varit anställd som personlig assistent för att tillgodose A:s hjälpbehov under den för målet aktuella perioden. Hon har varit anställd av ett assistansbolag, och förutsättningen för anställningen har uppenbarligen varit att anställningen skulle finansieras genom statlig assistansersättning. Emellertid avslogs R.D:s ansökan om assistansersättning. Någon faktisk finansiering från samhällets sida har alltså inte skett, vare sig genom personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller genom assistansersättning eller på annat sätt.

Anställningen under den aktuella tiden har alltså finansierats genom privata medel. Frågan är om det ändå kan anses vara fråga om ”samhällsstöd”, utifrån sådana överväganden som Försäkringskassan presenterat. Någon enhetlig praxis i denna fråga verkar inte finnas (jämför t.ex. Kammarrätten i Stockholms domar den 6 oktober 2015, mål 6583-14, och 24 februari 2014, mål 7370-14). Förvaltningsrätten anser för sin del att en sådan tolkning som Försäkringskassan förespråkar knappast är förenlig med en naturlig tolkning av ordet ”samhällsstöd”. Begreppet samhällsstöd bör rimligen förutsätta något engagemang från samhällets sida, i detta fall då närmast en finansiering av stat eller kommun.

Att R.D. har arbetat som personlig assistent och haft lön för detta arbete anser förvaltningsrätten inte i sig gör att det är fråga om samhällsstöd, och detta påverkar därför inte hennes rätt till vårdbidrag för A. Det har inte ifrågasatts att hon i övrigt uppfyller rätten till halvt vårdbidrag för perioden november – december 2015. Överklagandet ska därför bifallas. – Förvaltningsrätten bifaller överklagandet på så sätt att R.D. har rätt till halvt vårdbidrag november – december 2015. Målet lämnas åter till Försäkringskassan för de åtgärder som denna dom föranleder.

Kammarrätten i Göteborg (2017-06-16, Hagard Linander, Brüsin och Tagaeus):

R.D:s son A har nekats assistansersättning av Försäkringskassan. Det har inte heller kommit fram att de behov som A har tillgodoses genom assistans som kommunen svarar för. Försäkringskassan har då inte haft fog för att betrakta A:s vårdbehov som tillgodosett genom personlig assistans. Den omständigheten att R.D. varit anställd som personlig assistent åt sin son av ett privat assistansbolag ändrar inte den bedömningen. Detta innebär att förvaltningsrättens dom inte ska ändras. – Kammarrätten avslår överklagandet.